

**Τρεις Ιεράρχες. Μέγιστοι φωστήρες και διάπτοντες
αστέρες. Πρότυπο για άθληση στην προσφορά οι
πρώτοι, για ατομική διάκριση οι δεύτεροι. ***

Λαυρέντιος Δελλασούδας. *

Κάθε επετειακή και εορταστική εκδήλωση έχει, αποκλειστικά ή συνδυαστικά, διαφόρους στόχους –ανάμνηση γεγονότος, απόδοση τιμής, παραδειγματισμό κ.λπ.– προβάλλοντας στην εκάστοτε σύγχρονη πραγματικότητα επαγωγικές σκέψεις, προβληματισμούς, ερμηνευτικές προσεγγίσεις και συγκρίσεις. Με αφορμή λοιπόν την εφαρμογή της νέας εκπαιδευτικής ρύθμισης, σύμφωνα με την οποία πραγματοποιούνται πλέον οι σχολικές εορταστικές εκδηλώσεις κατά την ημέρα τού συνεορτασμού των τριών Αγίων Ιεραρχών: Βασιλείου του Μεγάλου, Γρηγορίου του Θεολόγου και Ιωάννου του Χρυσοστόμου, θα ήθελα να σας καταστήσω κοινωνούς ορισμένων σκέψεών μου. Οι σκέψεις αυτές δεν

αφορούν σε θετική ή αρνητική κριτική θεώρηση της υπόψη “ρύθμισης” αλλά στη θεώρηση της εννοίας του εορτασμού αυτού, ως αφορμής για την προσέγγιση των βασικών χαρακτηριστικών δύο προτύπων τής ανθρώπινης στάσης και δράσης και συνήθων κριτηρίων επιλογής τους.

Σύμφωνα με τον σκοπό τής αγωγής, ο τρόπος ζωής τού κάθε ανθρώπου θα πρέπει, εξελικτικά, να διαμορφώνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αποτελεί το αποτέλεσμα των ενεργειών μιας ελεύθερης, υπεύθυνης και δημοκρατικής προσωπικότητας, η οποία θα μετέχει ενεργά στο κοινωνικό γίνεσθαι προάγοντας την κανονική λειτουργία του. Αυτός ο τρόπος ζωής, δηλαδή οι προσωπικές ή ατομικές επιλογές συμπεριφοράς, τελεί σε συνάρτηση με τους εκάστοτε περιβαλλοντικούς όρους και προϋποθέσεις, στο πλαίσιο των οποίων ο άνθρωπος αναπτύσσει μία διαδραστική σχέση αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον. Όμως ενώ ο λόγος για το περιβάλλον όλο και αυξάνει, δεν γίνεται αντιστοίχως όλο και σαφέστερη η έκταση τού εννοιολογικού του πεδίου, με αποτέλεσμα να μην συνεκτιμώνται όλες οι συνιστώσες του.

Τις συνιστώσες αυτές θα μπορούσαμε να απεικονίσουμε με τρεις κύκλους που συμπίπτουν μεταξύ τους μερικώς. Στον πρώτο κύκλο εντάσσεται το ανθρώπινο, το φυσικό και το τεχνητό περιβάλλον, στον δεύτερο το εσωτερικό ή ατομικό (το συνθέτουν γενετικές καταβολές και βιολογικές και πνευματικές ανάγκες και κίνητρα) καθώς και το εξωτερικό (ανθρώπινο, φυσικό και τεχνητό), το οποίο προσδιορίζεται ως το εγγύς και το ευρύτερο άμεσο ή έμμεσο περιβάλλον, και, τέλος, στον τρίτο κύκλο το διαχρονικό περιβάλλον (ανθρώπινο, φυσικό και τεχνητό) ως χθεσινό, σημερινό και αυριανό.

Ως χθεσινό χαρακτηρίζουμε, αφενός μεν, την κληρονομούμενη πανανθρώπινη εμπειρία με τη μορφή τού γλωσσικού κώδικα (προφορικός και γραπτός λόγος) ή άλλου τρόπου μετάδοσης τής εμπειρίας και, αφετέρου, την ερμηνευτική και αξιολογική θεώρηση και χρησιμοποίηση τού εκάστοτε ανθρώπινου, φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος. Ως σημερινό αυτό που προκύπτει ως συγχρονική επίδραση και αλληλεπίδραση τού συνόλου των στοιχείων που το συνθέτουν και ως αυριανό τη διαθήκη ή το κληροδότημα με το οποίο το σημερινό περιβάλλον θα προικίσει το αυριανό.

Έτσι λοιπόν η διαδραστική σχέση αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με το περιβάλλον διαμορφώνεται σε συνάρτηση με το υποκείμενο, το αντικείμενο, το κατηγορήμα και τους λοιπούς προσδιορισμούς που την

περιγράφουν, οπότε έχουμε διάφορες σχέσεις (π.χ. οικογενειακές, εργασιακές, κοινωνικές, ευκαιριακές, ουσιαστικές, τυπικές, ιδεολογικές, αξιακές κ.λπ.). Οι σχέσεις αυτές, αφενός μεν, δημιουργούνται σε κάποιο χώρο και κάτω από τις συνθήκες που επικρατούν κάθε φορά μέσα στο φυσικό ή τεχνητό περιβάλλον του χώρου αυτού (όπως, π.χ.: το σπίτι, το σχολείο, η υπηρεσία, το λεωφορείο, το κατάστημα, η παραλία κ.λπ.) και, αφετέρου, πραγματοποιούνται τυχαία ή σκόπιμα, μας προκύπτουν ή τις επιζητούμε, τις επιθυμούμε ή μας τις επιβάλλουν και, τέλος, διαρκούν λίγο, πολύ, όσο ζούμε, διακόπτονται, ξαναρχίζουν κ.λπ.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι συνεκτιμώντας όλες αυτές τις εκδοχές –και πλήθος άλλων που υπάρχουν–, αξιολογούμε, συγχρονικά και διαχρονικά ή οριζόντια και κάθετα, το αποτέλεσμα, δηλαδή την ποιότητα και τη σημαντικότητα της σχέσης της εκάστοτε επίδρασης και της αλληλεπίδρασης μεταξύ του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του.

Κάνω εδώ μία μικρή παρέκβαση, σχετικά με τις επιδράσεις και τις αλληλεπιδράσεις που προανέφερα, για να επισημάνω ότι η συμπεριφορά του ανθρώπου εκδηλώνεται τόσο μέσα στο φυσικό περιβάλλον (το οποίο ο ίδιος αξιοποιεί, εκμεταλλεύεται και μεταλλάσσει) όσο και μέσα στο “τεχνητό” περιβάλλον (το οποίο ο ίδιος κατασκευάζει και χρησιμοποιεί). Όμως και στις δύο περιπτώσεις ο άνθρωπος ενεργεί είτε για να βελτιώσει την ποιότητα της δικής του ζωής και της ζωής των άλλων είτε για να βελτιώσει μόνο τη δική του ζωή υποβαθμίζοντας τη ζωή των άλλων, χωρίς να παραβλέπουμε ότι σε πολλές περιπτώσεις όχι μόνο δεν βελτιώνει, αλλά υποβαθμίζει και την δική του [μία ευρύτερη/άλλη θεώρηση της εννοίας του περιβάλλοντος, όπως αυτή προσεγγίζεται από τον γράφοντα, βλ. στη διεύθυνση: http://scholar.uoa.gr/sites/default/files/lavdellas/files/perivallontikh_syneidhsh_pdf-2.pdf].

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της συγχρονικής και διαχρονικής επίδρασης και αλληλεπίδρασης ανθρώπου και περιβάλλοντος, όπως το έχουμε ήδη προσδιορίσει παραπάνω, συντελείται μια διαδικασία, η οποία αποτελεί συνεχή προσαρμογή του ανθρώπου στο διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, οπότε ο άνθρωπος μαθαίνει να συμπεριφέρεται.

Όμως η μάθηση αυτή έχει ένα χαρακτηριστικό αποφασιστικής σημασίας. Αποτελεί υποχρεωτική ή ελεύθερη, συνειδητή ή ασυνείδητη μίμηση (ολική, μερική ή τροποποιημένη) ή ακόμη και απόρριψη διαφόρων προτύπων κατά τρόπο “αποκλειστικό” (για ένα μόνο χαρακτηριστικό στοιχείο του προτύπου αυτού) ή συνδυαστικό (για δύο ή πε-

ρισσότερα στοιχεία). Δηλαδή τα πρότυπα αυτά μπορεί να αφορούν σε ένα πρότυπο: (α) ορατό ή αισθητό (αυτό δηλαδή που έχουμε προ οφθαλμών και το οποίο μπορεί να προέρχεται από τους γονείς, τα λοιπά μέλη της οικογένειας, τους δασκάλους, τους πολιτικούς, τους κληρικούς, τους φίλους, τους συμμαθητές, τους γείτονες, τους διάφορους αστέρες τής μικρής και τής μεγάλης οθόνης, τού αθλητισμού, τού μικροφώνου, τής πασαρέλας, τής πολιτικής κ. ά. χώρων), (β) θετικό ή αρνητικό, (γ) περιγραφόμενο με τον γραπτό ή προφορικό λόγο, (δ) ιδεατό (είτε υπάρχον είτε ως σύλληψη την οποία δημιουργούμε σύμφωνα με τη δική μας κοσμοθεωρία) και, σε κάθε περίπτωση, σε ένα πρότυπο καθοιονδήποτε τρόπο προσδιοριζόμενο.

Επίσης, η μίμηση ή η απόρριψη (ολική ή μερική) μπορεί να αφορά στη συμπεριφορά όχι μόνο άλλων προσώπων ή όντων αλλά και φαινομένων γενικότερα (π.χ. μόδα, μέθοδος αντιμετώπισης προβλημάτων, τρόπος αναζήτησης τής αλήθειας κ. ά.)

Με αφορμή λοιπόν την εορτή των Τριών Ιεραρχών –Μεγάλου Βασιλείου, Γρηγορίου τού Θεολόγου και Ιωάννου τού Χρυσοστόμου– θα επιχειρήσουμε, όπως αναφέραμε εισαγωγικά, μία σύντομη συγκριτική θεώρηση των χαρακτηριστικών στοιχείων δύο προτύπων, δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά αποτελούν για πολλούς ανθρώπους τα βασικά κριτήρια επιλογής χαρακτηριστικών τού ενός ή του άλλου προτύπου.

Το πρώτο πρότυπο είναι αυτό των «τριών μεγίστων φωστήρων τής τρισηλίου θεότητας», το οποίο –αν και προέρχεται από το μακρινό χθες– διατηρήθηκε επί αιώνες, συνεχίζει να διατηρείται, σε ένα βαθμό, για ορισμένους ανθρώπους και θα συνεχίσει, όπως θέλω να ελπίζω, να προβάλλεται ως παράδειγμα ανθρώπων που αφιέρωσαν τον εαυτό τους στην τελείωση με έργα φιλαλληλίας και κυρίως με την θυσία υπέρ των άλλων.

Το δεύτερο πρότυπο είναι αυτό των άλλων “αστέρων” (διαφόρων μεγεθών, τύπων και χώρων), ανάμεσα στους οποίους οι διάττοντες αστέρες που λάμπουν για λίγο και οι ετερόφωτοι που λάμπουν όσο οι πάσης φύσεως προβολείς είναι στραμμένοι επάνω τους. Η λάμψη, η οποία εκπέμπεται από τους αστέρες τού δεύτερου αυτού προτύπου, προέρχεται από μια πηγή που φαινομενικά μεν αποβλέπει στο να «φωτίσει», δηλαδή να προβάλλει τον Άλλο, στην πραγματικότητα όμως υποκρύπτει

ενέργεια αυτοπροβολής και σε κάθε περίπτωση επιλέγει να φωτίσει, ανάλογα με τα συμφέροντα της, άλλης μορφής «πρότυπα».

Επομένως, η επιλογή των προτύπων των δύο αυτών κατηγοριών όπως και κάθε άλλου προτύπου, εκ μέρους κάθε ανθρώπου και ιδιαίτερα των νέων, γίνεται επί τη βάσει ορισμένων κριτηρίων, τα οποία παραλλάσσουν ανάλογα με την Παιδεία που τους έχει παρασχεθεί και την σύμφωνα με αυτή διαμορφούμενη προσωπικότητά τους, στο πλαίσιο πάντοτε τής αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον όπως το έχουμε ήδη προσδιορίσει. Έτσι άλλοι μεν επιλέγουν κριτήρια σταθερά και άλλοι κριτήρια που μεταβάλλονται συνεχώς, όπως μεταβάλλονται οι «καιρικές συνθήκες» ή η μόδα. Αυτοί που ανήκουν στην πρώτη κατηγορία, ακολουθούν τις διαχρονικές αξίες, ενώ αυτοί που ανήκουν στη δεύτερη τα ιδεώδη κάθε εποχής (ηρωικό, γεωργικό, πολιτειακό, εθνικό, δημοκρατικό, ατομικό, κοινωνικό, εμπορικό-οικονομικό κ.λπ.).

Σπεύδοντας να προλάβω τη γέννηση και προβολή μιας συνήθους ένστασης-ερωτήματος που συνοψίζεται στο εάν και κατά πόσον είναι δυνατή και εύκολη η αναζήτηση, επιλογή και μίμηση προτύπων, τα οποία θα εκφράζουν διαχρονικές αξίες, σημειώνω τα ακόλουθα.

Κατά την άποψη τού γράφοντος η αναζήτηση αυτή είναι δυνατή αλλά εξαιρετικά δύσκολη. Και μάλιστα δεν είναι δύσκολη μόνο για τις επιλογές που στηρίζονται σε διαχρονικές αξίες, όπως η αποδοχή και ο σεβασμός τού άλλου και η ανιδιοτελής προσφορά προς αυτόν, αλλά και για τις αντίθετες επιλογές, δηλαδή και γι' αυτές που έχουν ως προσανατολισμό τις επικρατούσες κάθε φορά ατομοκεντρικές και παροντικές αντιλήψεις, οι οποίες βέβαια υπηρετούν το δίκαιο που υπαγορεύει το συμφέρον του ισχυρού. Διότι και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει αγώνας με τις εξής όμως διαφορές.

Ο αγώνας τής πρώτης περίπτωσης συνιστά άθληση δικαιοσύνης και προσφοράς προς τον άλλο και το διαχρονικό περιβάλλον γενικότερα, όπως το έχουμε ήδη προσδιορίσει. Σ' αυτή την κατηγορία, που τελικά δεν γνωρίζω αν είναι μικρή ή μεγάλη, ανήκουν όλοι εκείνοι που αγωνίζονται για την τελείωση μέσω τής μίμησης ενός αιωνίου προτύπου, όπως αυτό που προβάλλουν οι Τρεις Άγιοι Ιεράρχες, οι οποίοι –έχοντάς το παραλάβει από το παράδειγμα και την διδασκαλία τού Ιησού Χριστού– το βιώνουν προσφέροντάς το ως πολυδιάστατη ενέργεια αγάπης και θυσίας τού ανθρώπου προς τον άνθρωπο.

Το πολυδιάστατο και διαρκούς αξίας πρότυπο –που προβάλλουν οι τρεις μέγιστοι φωστήρες τής τρισηλίου θεότητας– εκφράστηκε: α) ως Θεολογική και διεπιστημονική Παιδεία την οποία έλαβαν οι ίδιοι, β) ως δογματική άποψη πίστεως που διατύπωσαν με τον προφορικό και γραπτό λόγο, γ) ως βίωμα ποιμαντικού έργου, δ) ως δράση κοινωνικής εξυγίανσης γενικώς και εξυγίανσης και ειρήνευσης των εκκλησιαστικών ζητημάτων ειδικώς, ε) ως κοινωνικό και φιλανθρωπικό έργο (ευαγή ιδρύματα [π.χ. Βασιλειάδα], διανομή αγαθών [τρόφιμα, ρούχα, χρήματα] και παροχή κάθε είδους βοήθειας σε άπορες οικογένειες, ς) “ως αρμονική και ισόρροπη σύνθεση τής κλασικής ελληνικής σοφίας με τη χριστιανική πίστη και παράδοση” [Εγκ. Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, τ. 29, σελ. 85, 1996, συντ. Βλ. Φειδάς].

«Είναι ευνόητο ότι η αρμονική και ισόρροπη σύνθεση δύο ετερόκεντρων πνευματικών μεγεθών προϋπέθετε εξαιρετικά λεπτή ευαισθησία στην επιλογή των στοιχείων τής συνθέσεως και απόλυτο σεβασμό στην ακεραιότητα της εσωτερικής ταυτότητας του καθενός από τα δύο αυτά μεγέθη. [...] Η πληρότητα της κλασικής φιλοσοφικής παιδείας των μεγάλων πατέρων τής Εκκλησίας υποδηλώνει ότι ο χριστιανισμός ενσωμάτωσε προοδευτικά ολόκληρη την ελληνική διάνοηση στο περιεχόμενο του μορφωτικού ιδεώδους των χριστιανών. Το υπόδειγμα των μεγάλων πατέρων όχι μόνο “νομιμοποίησε” οριστικά την ελεύθερη πρόσβαση των χριστιανών στη “θύραθεν” παιδεία, αλλά και ενέταξε οργανικά ευρύτατες περιοχές της ελληνικής πνευματικής κληρονομίας στα πλαίσια της εκκλησιαστικής παραδόσεως» [Φειδάς Βλ. (1997). Βυζάντιο. Βίος-Θεσμοί-Κοινωνία- Εκκλησία- Παιδεία- Τέχνη, σ. 323,4. Αθήναι αυτό-έκδοση] .

Αυτή ακριβώς την αξία τού έργου τους μαρτυρούν διάφορα κατά σειρά γεγονότα, όπως: ο συνεορτασμός τους από την Εκκλησία τον 11ο αι., η ανάδειξή τους από την Ιόνιο Ακαδημία ως προστατών της από τη σύστασή της (1824-1826), η καθιέρωση του συνεορτασμού τους ως ημέρας μνημοσύνου υπέρ των ευεργετών τού ΕΚΠΑ (1842), η εν συνεχεία θεσμοθέτησή της ως μίας των επίσημων πανεπιστημιακών εορτών (1911)[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CF%81%CE%B5%CE%B9%CF%82_%CE%99%CE%B5%CF%81%CE%AC%CF%81%CF%87%CE%B5%CF%82] και, γενικώς, ως χριστιανική και σχολική εορτή και μέχρι και πέρυσι και σχολική αργία.

Το πρότυπο λοιπόν αυτό –με τα χαρακτηριστικά που προανέφερα επιγραμματικά– είναι ένας νοητός και έλλογος ήλιος, είναι αυτό που φωτίζει, θερμαίνει και ενθαρρύνει τον άλλο παρωθώντας τον στην ευγενή άμιλλα. Δηλαδή, στην άθληση για την απόκτηση τής δύναμης που απαιτεί η προσφορά και η θυσία και για την βίωση τής ταπεινότητας, την οποία απαιτεί η χρησιμοποίηση τής διεπιστημονικής γνώσης, ώστε η γνώση να μην χρησιμοποιείται προς ατομική διάκριση και ωφέλεια, αλλά προς επίλυση των πολυσύνθετων προβλημάτων που δημιουργούνται στον άνθρωπο, υπαιτίως ή ανυπαιτίως.

Ο αγώνας τής δεύτερης περίπτωσης, δηλαδή των διαπτόντων και των ετερόφωτων αστέρων, αποτελεί διαρκή πάλη προσωπικής επικράτησης σε κάθε έκφανση τής ζωής και πάντοτε εις βάρος τού άλλου. Σ' αυτή την κατηγορία θεωρούμε ότι ανήκουν αυτοί που –στο πλαίσιο τού κακώς εννοούμενου ανταγωνισμού– ξεχνούν: ότι δεν προέρχονται από παρθενογένεση, αλλά ότι υπάρχουν γιατί υπήρξαν πριν απ' αυτούς κάποιοι άλλοι (ως γεννήτορες, ως τροφοί, ως δάσκαλοι και γενικώς ως πάροχοι παντός είδους κοινωνικών υπηρεσιών και προσφορών) και ότι είναι υποχρεωμένοι να βελτιώσουν ό,τι θετικό παρέλαβαν οι ίδιοι απ' αυτούς βιώνοντάς το μαζί με τον κάθε άλλο τού σήμερα και στη συνέχεια κληροδοτώντας το –εμπλουτισμένο και όχι μεταλλαγμένο– στον άλλο τού αύριο.

Επομένως, η διαφορά στις δύο αυτές μορφές αγώνα έγκειται, κατ' αρχήν, στην κατεύθυνση τού επιδιωκόμενου στόχου (κοινωνικού ή ατομοκεντρικού) καθώς και στην τακτική και στα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν. Όμως η μεγάλη και επικίνδυνη διαφορά εντοπίζεται στη φανερή ή αφανή τακτική, η οποία ακολουθείται για να περιοριστούν και να αποσβεστούν πρότυπα που εκφράζουν διαχρονικές αξίες, χρησιμοποιώντας... “επιστημονικής” αφετηρίας μέσα και “κοινωνιοικονομικής”... αναγκαιότητας προφάσεις.

Ας δούμε λοιπόν τι γίνεται, όταν π.χ. θέλουμε να επικρατήσει ένα πρότυπο εις βάρος ενός άλλου.

Σύμφωνα με την κρατούσα σήμερα πρακτική είτε απαξιώνουμε το άλλο πρότυπο (όπως συμβαίνει π.χ. εις βάρος τού δημόσιου Πανεπιστημίου και πολύ σύντομα θα συμβεί και εις βάρος τού δημόσιου σχολείου γενικής εκπαίδευσης) είτε το αποκρύπτουμε με κάθε δυνατό τρόπο (κάτι το οποίο συμβαίνει για τα πρότυπα παραδείγματα τής χριστιανικής διδασκαλίας). Βέβαια, υπάρχει και η αντίθετη πρακτική: π.χ., εν ονόματι

μιας ψευδεπίγραφης αγάπης προς τον άλλο και προκειμένου να καταργηθεί, φαινομενικά, η διάκριση και η διαφορά και να εγκαθιδρυθεί η καταλλαγή είτε διαγράφουμε από κάθε χώρο και με κάθε μέσο τα προς αποφυγή ιστορικά σφάλματα είτε τα μεταλλάσουμε ομογενοποιώντας στάσεις και συμπεριφορές.

Όμως πώς θα αποφύγεις τα αρνητικά παραδείγματα εάν δεν τα γνωρίζεις ή εάν δεν γνωρίζεις την πραγματική τους διάσταση και τις συνέπειές τους; Και πώς τέλος πάντων θα προετοιμαστούν κατάλληλα οι νέοι άνθρωποι, ώστε να είναι σε διαρκή ετοιμότητα; Στην ερώτηση αυτή όλοι ανεξαιρέτως δίνουμε αμέσως την απάντηση: η Παιδεία και η Εκπαίδευση. Όμως ποια Παιδεία και ποια Εκπαίδευση έχει καθένας κατά νουν; Αυτή που δίδασκε χθες ή αυτή που διδάσκει σήμερα; Διότι χθες δίδασκε το σχολείο, ενώ σήμερα διδάσκει η αυτοκράτειρα TV και η “εσφαλμένη” χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, χωρίς να παραβλέπουμε τον τρόπο επίδρασης τού επί πληρωμή αλλά και τού δωρεάν διανεμομένου τύπου.

–Τι διδάσκει αυτή η νέα τάξη πραγμάτων; –” Ό,τι πουλιέται” (ό,τι πουλάει λέμε).

–Και τι πουλιέται; – Ό,τι είναι εύπεπτο και ανταποκρίνεται στην ενστικτώδη συμπεριφορά και τις “επίκτητες” ανάγκες. Γι αυτό όλα τα ΜΜΕ “διδάσκουν/πωλούν” – κατά κύριο λόγο– διαπλοκή, συναλλαγή, απάτη, βία, ψεύδος, υποψία, υποκρισία..., απαξίωση προσώπων και ιδεών, “τρομολαγνεία” (είτε για πραγματικά είτε για “ατεκμηρίωτα” γεγονότα) κ.ά., πραγματοποιώντας γενικώς πλήση εγκεφάλου με έναν και μόνο στόχο. Την μεταλλαγή και την ομογενοποίηση δημιουργώντας μια μηχανή από ανθρώπινη “μάζα”, η οποία θα ελέγχεται και θα ρυθμίζεται αυτόματα, προκειμένου η “μάζα” αυτή να “κατανοεί” ότι θεός τής δικαιοσύνης είναι το δίκαιον του ισχυρού («Φημί γάρ ἐγώ εἶναι τό δίκαιον οὐκ ἄλλο τι ἢ το τοῦ κρείττονος ξυμφέρον». Πλατ. Πολιτ. 338,C2).

Εδώ ακριβώς βρίσκεται και το συμπλήρωμα τής άποψης για τα μεταβαλλόμενα κατά εποχή κριτήρια επιλογής προτύπων. Εάν λοιπόν περιμένουμε ανάδειξη των προτύπων από τα ΜΜΕ, τότε αρνητικά κυρίως παραδείγματα θα γνωρίσουμε. Όμως, τα θετικά πρότυπα, ποιος θα τα προβάλλει; Το σχολείο θα πει και πάλι κάποιος. Λυπούμαι, αλλά στη φάση αυτή το σχολείο παραμένει ουδέτερο ή δέσμιο τής κάθετης οργάνωσής του και τής γραφειοκρατικής αντίληψης στον τρόπο λειτουργίας του, χωρίς κανένα δημόσιο μέσο να προβάλλει τις πολυάριθμες υπο-

δειγματικές ενέργειες συνεργασίας εκπαιδευτικών λειτουργών και μαθητών, για τις οποίες πολλά έχουν να υποδείξουν πολλοί λειτουργοί της εκπαίδευσης. Δεν θα συνεχίσω με τα προβλήματα και θα κλείσω κάνοντας μια ευχή ως πρόταση.

-Ας προσπαθήσουμε να αγοράζουμε ό,τι μας χρειάζεται και όχι ό,τι μας πουλάνε.

Δηλαδή, ας χρησιμοποιούμε κριτήρια που εμείς επιλέγουμε και όχι αυτά στα οποία μας εθίζουν με πλύση εγκεφάλου. Τα κριτήρια αυτά τα παρέχουν, κατ' αρχήν, οι γονείς και, γενικά, οι παράγοντες της αγωγής που υπηρετούν σταθερές-διαχρονικές αρχές και αξίες, τις οποίες και παραδίδουν στο σήμερα έχοντάς τις κληρονομήσει από το χθες. Αυτοί εκπαιδεύουν και μαθαίνουν το σήμερα, τη νέα γενιά, προκειμένου και αυτή με την σειρά της, αναγνωρίζοντας την προσφορά και την υποχρέωση, να την μεταλαμπαδεύσει στο αύριο.

Δηλαδή, το σήμερα να παραδώσει στο αύριο -ως οφείλει- την παρακαταθήκη των αποτελεσμάτων της θυσίας τού χθες για την ελευθερία σώματος και πνεύματος ακεραία και μάλιστα αλληλεγγύως και εις ολόκληρον και όχι έχοντάς την απισχνάνει και δαπανήσει ως άσωτος υιός ή μεταλλάξει ενεργώντας ω σύγχρονος Φάουστ.

Όμως, στην προσέγγιση τού ζητήματος αυτού, όταν μάλιστα πρόκειται για τις υποχρεώσεις μας απέναντι στους νέους ανθρώπους δεν θα πρέπει να ενεργούμε ακολουθώντας τη φιλοσοφία της διαφοράς, αλλά στηριζόμενοι στην αρχή ότι οι άνθρωποι πολύ περισσότερο μοιάζουν μεταξύ τους παρά διαφέρουν. Βέβαια σήμερα επικρατεί η διάχυτη αντίληψη ότι όλοι είναι ίδιοι, έχοντας ως αποκλειστικό λόγο αναφοράς τα αρνητικά παραδείγματα και την απαξίωση των πάντων. Είναι αναγκαία λοιπόν η αναστροφή της πορείας (ως οπισθοδρόμηση θα την καταγγείλουν διάφορες “μετανεωτεριστικές” θεωρήσεις) και η ανάδειξη των κοινών θετικών χαρακτηριστικών των ανθρώπων, έστω και αν αυτά έχουν μειωθεί επικίνδυνα.

Μία τέτοια προσέγγιση στην αξιολόγηση τού τρόπου ζωής τείνει να είναι κατάλληλη ως βάση πάνω στην οποία θα στηριχτούν όλοι οι άνθρωποι, προκειμένου να εκφράσουν τις τρεις πλευρές τής ζωής που έχουν πρωταρχική σημασία.

Οι πλευρές αυτές αποτελούν την έννοια του να υπάρχουν, το οποίο βιώνεται πάντα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο, δηλαδή σε ορισμένο χρόνο, τόπο και πολιτισμό, καθώς και την έννοια τού να ανήκεις ή να

εντάσσεσαι, δηλαδή να είσαι ένα απόλυτα ενεργό και υγιές πρόσωπο για να γίνεις αποδεκτός και να ενσωματωθείς σταθερά σε μια κοινωνία. Αλλά η ζωή δεν είναι απλά ένα σενάριο, στο οποίο τα πρόσωπα παίζουν προκαθορισμένους ρόλους. Κάθε πρόσωπο έχει παρελθόν και καταβολές, όμως είναι πιθανό να αλλάξει προσανατολισμό και να χαράξει νέα πορεία. Ότι ο άνθρωπος επιλέγει να πράττει στη ζωή του, προσδιορίζει αυτό που είναι και αυτό που θα γίνει. Αυτή η άποψη τής ζωής ορίζεται ως το να ενεργείς ή να εξελίσεσαι σύμφωνα με το δυναμικό σου. Οι δύο πρώτες έννοιες τής ζωής, δηλαδή το να υπάρχουν και να ανήκεις, μπορούν να βιωθούν ως συναισθήματα αλλοτρίωσης ή αποκλεισμού.

Συνακόλουθα, η ζωή κάθε προσώπου μπορεί να ελεγχθεί από τους άλλους. Στον πυρήνα αυτού τού ζητήματος βρίσκεται η δύναμη τού προσώπου και οι σχέσεις του με τους άλλους.

Επομένως, υπάρχει ανάγκη κατάλληλης στήριξης των νέων ιδίως προσώπων για να αποκτήσουν και να διατηρήσουν την ταυτότητά τους μέσα στην ανθρώπινη κοινωνία και όχι να τη χάσουν με την μίμηση προτύπων που θέλουν να επιβάλλουν αυτοί που ενεργούν για το προσωπικό τους ή το συμβολικά ευρύτερο συμφέρον. Το αυτεξούσιο δεν είναι μια κατάσταση στην οποία φθάνει κανείς, αλλά είναι μια «διαδικασία αλλαγής», μέσω τής οποίας τα πρόσωπα αποκτούν πραγματικό έλεγχο πάνω στις δικές τους ζωές, έχοντας κατά νουν ότι, σε κάθε περίπτωση, «άστήρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ» (Α΄ Κορ. 15, 41).

Σ' αυτή ακριβώς τη «διαδικασία αλλαγής» πιστεύω ότι αποβλέπει και η μίμηση προτύπων όπως αυτά που αναδεικνύει τόσο το παράδειγμα των τριών μεγίστων φωστήρων τής χριστιανικής διδασκαλίας όσο και κάθε ανθρώπου που διαπνέεται από ανάλογα πιστεύω. Η μη αλλαγή, δηλαδή η μη απαλλαγή από την ενστικτώδη-την πρωτόγονη συμπεριφορά, εκφράζεται μέσα από το παράδειγμα των διαπτόντων και των ετερόφωτων αστέρων, όπως σημειολογικά τους προσδιορίσαμε προηγουμένως.

Εάν λοιπόν αντί των διαφόρων επιλογών κατασκευάζουμε και προσφέρουμε ένα μονόδρομο –αποκρύπτοντας, απαξιώνοντας ή διαγράφοντας κάθε άλλο δρόμο– πώς μπορεί να επιλέξει κανείς μια πορεία, όταν μάλιστα το ωροσκόπιο, το γρήγορο και το τυποποιημένο λειτουργούν καταλυτικά ως οδηγοί και ιδανικά πρότυπα στη λήψη αποφάσεων;

Κατά την γνώμη τού γράφοντος την απάντηση θα πρέπει να την αναζητήσουμε στο παρακάτω διαχρονικό μήνυμα του Μ. Βασιλείου.

«Οι μέλισσες δεν πετάνε σε όλα τα λουλούδια με τον ίδιο τρόπο. Κι όπου καθίσουν, δεν κοιτάνε να τα πάρουν όλα. Παίρνουν μονάχα όσο χρειάζεται στη δουλειά τους και το υπόλοιπο το παρατούν και φεύγουν. [...] Κι όπως, κόβοντας το τριαντάφυλλο, αποφεύγουμε τ' αγκάθια της τριανταφυλλιάς, έτσι [...] θα πάρουμε ό,τι είναι χρήσιμο και θα φυλάξουμε τον εαυτό μας απ' ό,τι είναι επιζήμιο. Από την πρώτη, λοιπόν, στιγμή πρέπει να εξετάζουμε τα διδάγματα χωριστά και να τα προσαρμόσουμε στον σκοπό μας, φέρνοντας, κατά τη δωρική παροιμία τη σχετική με τούς κτίστες, την πέτρα στο αλφάδι» (Μ. Βασίλειος, "Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων". Απόδοση στη Νεοελληνική: Β. Μουστάκης).

*Ομιλία του Λαυρεντίου Γ. Δελλασούδα, Ομότιμου Καθηγητού τού ΕΚΠΑ

1η μορφή (1/28/1961): «Υποδειγματική” ομιλία στον κατά Σάββατο Εσπερινό, ο οποίος ετελείτο στο Καθολικό τής Ιεράς Μονής Πετράκη για τους τροφίμους τού Θεολογικού Οικοτροφείου τής Αποστολικής Διακονίας τής Εκκλησίας τής Ελλάδος.

2η μορφή (1/28/2008): Ομιλία στην εκδήλωση για τους 3 Ιεράρχες στο Ίδρυμα «ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΚΟΥ»-Μέγαρο «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ»

3η μορφή (1/28/2012): Άρθρο στο http://synodoiporia.blogspot.com/2012/01/blog-post_28.html]

Πηγή : <https://meallamatia.gr/>